

Άγιος Παύλος

Το εκκλησάκι του Αγίου Παύλου στον κάμπο των Βασιλικών

Τότε που ήμασταν μικροί, το μόνο που σκεφτόμασταν, όταν ακούγαμε για Άγιο Παύλο, ήταν οι βουτιές που θα κάναμε στη θάλασσα από τη Σκάλα που υπήρχε εκεί. Για τους νεότερους θυμίζουμε πως η Σκάλα ήταν μια μεγάλη ξύλινη εξέδρα που προχωρούσε αρκετά μέτρα στη θάλασσα. Στον Άγιο Παύλο κατέληγε ο εναέριος σιδηρόδρομος, με τον οποίο μεταφερόταν εκεί ο λευκόλιθος από τα μεταλλεία, που βρίσκονταν χιλιόμετρα νοτιοανατολικά, μέσα στο δάσος. Στη Σκάλα πλεύριζαν οι μαούνες, γέμιζαν μετάλλευμα και το μεταφέρανε στο πλοίο που ήταν αγκυροβολημένο στ' ανοιχτά. Σ' ολόκληρη την παραλία του κάμπου των Βασιλικών τα μοναδικά κτίσματα που υπήρχαν τότε ήταν το εκκλησάκι του Αγίου Παύλου, ένα σπιτάκι για τον φύλακα των εγκαταστάσεων των μεταλλείων και παραπέρα, εκεί που σήμερα το λιμανάκι, ο πύργος του Δεσπότη.

Υπέρατη ευδαιμονία ήταν για μας οι βουτιές, που κάναμε από τη Σκάλα στα βαθιά. Έπαιρνες από τη συντροφιά πιστοποιητικό ότι ξέρεις κολύμπι, μόνο όταν αποτολμούσες να κάνεις βουτιά από τη Σκάλα. Αν όχι, δεν μπορούσες να ισχυρισθείς ούτε πως έγινες πια σωστός κολυμβητής ούτε πως μπορείς να περνιέσαι για μεγάλος. Κι αυτό ήταν βαρύ κι αβάσταχτο. Όσοι δεν καταφέρνανε να κάνουν τις βουτιές από τη Σκάλα, παρηγοριούνταν με το να σκαρφαλώνουν στις αραγμένες μαούνες και να βουτάνε απ' αυτές ή με το να προσπαθούν να τσουλήσουν κάποιο από τα βαγόνια των μεταλλείων, αγνοώντας τις φωνές και το κυνήγημα του φύλακα, του κυρ Γιάννη του Φραγκάκη.

Τα μακροβούτια ακολουθούσε κατά κανόνα το λασπόλουτρο σε μια μικρή λιμνούλα, που υπήρχε τότε στα Βρούλα, εκεί που σήμερα βρίσκεται η βρύση, δεξιά από το λιμανάκι. Η λιμνούλα αυτή ήταν γεμάτη υφάλμυρο νερό, επικοινωνούσε σε κάποια σημεία με τη θάλασσα κι έκρυβε μέσα της αφθονότατα χέλια. Αρχίζαμε εκεί ένα ατέλειωτο πήγαινε-έλα, ώσπου τα νερά να θολώσουν, να γίνουν ένα μίγμα νερού και λάσπης, ν' αναγκάσουμε τα χέλια να βγουν από τις κρυψώνες τους, να τα κυνηγήσουμε και να προσπαθούμε να καρφώσουμε κανένα με τα πιρουινιά ή να το πιάσουμε, άγνωστο πώς, αφού τα χέλια ξεγλιστρούν μέσα από τα χέρια. Με τις πλάτες κατακόκκινες και ξεγδαρμένες από τον καυτερό ήλιο, αφού

προηγούμενα σκοτώναμε την πείνα μας με κατάμαυρα *σκάμνα* από τις *σκαμνιές* που βρίσκονταν στη Λαπτσή, γυρίζαμε ποδαρόδρομο βέβαια στο χωριό , όπου μας περίμενε το σχετικό κατσάδιασμα ,και όχι σπάνια το ξυλοφόρτωμα από τους γονείς.

Το παλιό εκκλησάκι του Άγιου Παύλου , που υπήρχε δίπλα στη Σκάλα ποιος ξέρει από πότε, ούτε που περνούσε από το μυαλό μας να το επισκεφτούμε, ν' ανοίξουμε την πορτούλα του ,ν' ανάψουμε ένα κεράκι ,να κάνουμε έστω τον σταυρό μας. Ζήτημα είναι αν καλά - καλά σκεφτήκαμε ποτέ τι ήταν ο Άγιος Παύλος, προς τιμήν του οποίου ήταν χτισμένο . Ίσως τον νομίζαμε σαν έναν από τους πολλούς αγίους της Εκκλησίας μας, χωρίς να περνά από τον νου μας ότι πρόκειται για τον μεγάλο Απόστολο των Εθνών. Μόνο σα μεγαλώσαμε ,συνειδητοποιήσαμε τα λόγια που μας λέγανε οι μεγάλοι, πως το μέρος το λένε Άγιο Παύλο, γιατί εκεί αποβιβάστηκε ο Απόστολος Παύλος με τους βοηθούς του, όταν ήρθε στη Λέσβο να κηρύξει τον Χριστιανισμό.

Στην Τρίτη αποστολική πορεία του ,που πραγματοποιήθηκε από το 52 ως το 58 μ. Χ. ,ο Απόστολος Παύλος , αφού παρέμεινε για αρκετά μεγάλο διάστημα στην Ελλάδα (Μακεδονία, Κόρινθο), επέστρεψε μέσω της Μακεδονίας και της Μικράς Ασίας στα Ιεροσόλυμα. Οι σύντροφοί του τον περίμεναν στην πόλη Άσσο της Τρωάδας, όπου επιβιβάστηκε στο πλοίο και ξεκίνησαν για το ταξίδι της επιστροφής. Διαβάζουμε στις Πράξεις των Αποστόλων (κεφ. Κ' , στ.13 – 15):

13 « Ημείς δε προελθόντες επί το πλοίον ανήχθημεν εις την Άσσον, εκείθεν μέλλοντες αναλαμβάνειν τον Παύλον.

14 Ως δε συνέβαλεν ημίν εις την Άσσον, αναλαβόντες αυτόν ήλθομεν εις Μυτιλήνην.

15 Κακείθεν αποπλεύσαντες τη επιούση κατηντήσαμεν αντικρύ Χίου ... παρεβάλομεν εις Σάμον ...ήλθομεν εις Μίλητον.».

Ο Απόστολος Παύλος λοιπόν ,επιστρέφοντας στην Ιερουσαλήμ, ήλθε στη Μυτιλήνη . Οι Πράξεις στο σημείο αυτό δεν εξηγούν αν εννοούν την πόλη της Μυτιλήνης ή το νησί της Λέσβου γενικά. Μας πληροφορούν μόνο ότι ο Παύλος παρέμεινε στη Μυτιλήνη μια μέρα ,πιθανότερα ένα βράδυ , και ότι την επομένη συνέχισε το ταξίδι του προς τα μικρασιατικά παράλια κι έφτασε στη Μίλητο. Δεν είναι βέβαιο αν τη μια αυτή μέρα που παράμεινε στη Μυτιλήνη ο Απόστολος Παύλος κήρυξε τον Χριστιανισμό κι αν ίδρυσε χριστιανική εκκλησία. Οι λόγοι, για τους οποίους εικάζεται ότι έφυγε γρήγορα από τη Μυτιλήνη , ήταν το ότι στο νησί δεν υπήρχαν τότε ευνοϊκές συνθήκες για να κηρύξει τον Χριστιανισμό (π.χ. δεν υπήρχε εβραϊκή παροικία) και το ότι βιαζόταν να επιστρέψει και να βρισκεται στα Ιεροσόλυμα την ημέρα της Πεντηκοστής. « Έσπευδε γαρ, ει δυνατόν ην αυτώ, την ημέραν της Πεντηκοστής γενέσθαι εις Ιεροσόλυμα»(Πράξ.Κ',στ.16).

Σε ποιο μέρος του νησιού αποβιβάστηκε ο Απόστολος Παύλος; Στο λιμάνι της Μυτιλήνης, τη σημερινή Επάνω Σκάλα ,ή στον κόλπο της Καλλονής ,στον κάμπο των Βασιλικών, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το εκκλησάκι του Άγιου Παύλου; Η πόλη της Μυτιλήνης βρίσκεται απέναντι από τα μικρασιατικά παράλια, όπου είναι η Άσσος, από την οποία απόπλευσε ο

Παύλος. Ο Παύλος θα συνέχιζε το ταξίδι του για τα Ιεροσόλυμα, πλέοντας κοντά και παράλληλα προς τα μικρασιατικά παράλια, όπως επέβαλαν οι συνθήκες ναυσιπλοΐας της εποχής εκείνης. Η Μυτιλήνη ήταν η μεγαλύτερη πόλη του νησιού και ήταν φυσικό να έχει την προτίμησή του. Οι αρχαίοι συγγραφείς με το όνομα Μυτιλήνη αναφέρονται αποκλειστικά στην πόλη και ποτέ σ' ολόκληρο το νησί.

Ποιο λόγο θα είχε, λοιπόν, ο Απόστολος Παύλος, ξεκινώντας από την Άσσο να περιπλεύσει ολόκληρο το βορειοδυτικό μέρος της Λέσβου και το μεγαλύτερο νότιο τμήμα της, να μπει στον κόλπο της Καλλονής, να τον διασχίσει και να φτάσει στη θέση που είναι σήμερα το εκκλησάκι του Άγιου Παύλου; Αν τον ανάγκαζε κάποια τρικυμία να το κάνει, θα το ανέφερε ο Λουκάς στις Πράξεις. Ούτε είναι λογικό να δεχτούμε ότι βγήκε στον κόλπο της Καλλονής, πήγε οδικά στη Μυτιλήνη, επέστρεψε στο πλοίο και αναχώρησε την επομένη. Μεγάλη πόλη στην περιοχή του Κόλπου εκείνη την εποχή δεν υπήρχε. Η Πύρρα είχε καταποντιστεί, όσοι από τους κατοίκους της διασώθηκαν είχαν σκορπιστεί σε μικρούς οικισμούς στα γύρω παράλια μέρη, η Καλλονή δεν είχε ακόμα αναπτυχθεί. Υπήρχε μόνο σε μικρή απόσταση από την αρχαία Πύρρα το ειδωλολατρικό θρησκευτικό κέντρο των Μέσσω. Μπορούμε, ωστόσο, να δεχτούμε ότι ο Απόστολος Παύλος ήλθε στον κόλπο της Καλλονής αποκλειστικά για να πάει στα Μέσσα και κηρύξει στους ιερείς και στους πιστούς του ιερού τον λόγο του αληθινού Θεού;

Λογικά, λοιπόν, θα πρέπει ν' απορρίψουμε την περίπτωση τη μια μέρα που βγήκε ο Παύλος στη Μυτιλήνη να ήταν στον κάμπο των Βασιλικών.

Ωστόσο η προφορική παράδοση αναφέρει ότι ο Απόστολος Παύλος και οι συνοδοί του βγήκαν στον κάμπο του χωριού μας στο συγκεκριμένο σημείο, που βρίσκεται το εκκλησάκι. Επειδή δεν υπήρχε νερό για να πιουν, ο Παύλος προσευχήθηκε στον Θεό και νερό ανάβλυσε μέσα από τα βράχια της ακρογιαλιάς. Πηγάδι με νερό και μάλιστα πόσιμο υπάρχει και σήμερα δίπλα στο εκκλησάκι. Η παράδοση συνεχίζει πως στην περιοχή αυτή, κοντά δηλαδή στο σημερινό Ξηρό, υπήρχε ένα φοβερό φίδι (δράκων) και κανένας δεν τολμούσε να περάσει από εκεί. Οι άνθρωποι παρακάλεσαν τον Απόστολο Παύλο, που προσευχήθηκε και σκότωσε το φίδι με την προσευχή του. Να σημειωθεί εδώ ότι στην περιοχή υπάρχουν πράγματι φίδια και μάλιστα οχιάς. Παρόμοιο περιστατικό με θανάτωση οχιάς από τον Απόστολο Παύλο αναφέρεται στις Πράξεις (ΚΗ', 3-5), όταν το πλοίο που τον μετέφερε στη Ρώμη είχε ναυαγήσει στο νησί Μελίτη, τη σημερινή Μάλτα. Η παράδοση αναφέρει ακόμα ότι ο Παύλος πέρασε από τα Μέσσα, κουβέντιασε με τον ιερέα του ναού και τον αποστόμωσε με τα επιχειρήματά του.

Δεν είναι γνωστό πότε χτίστηκε για πρώτη φορά το εκκλησάκι στον Άγιο Παύλο. Το εκκλησάκι ανακαινίστηκε το 1930 και ξαναχτίστηκε από τα θεμέλια το 1982. Είναι ακόμα αξιοσημείωτο πως μέχρι τα τελευταία χρόνια η μοναδική εκκλησία σε ολόκληρο το νησί στο όνομα του Απόστολου Παύλου ήταν το εκκλησάκι του κάμπου των Βασιλικών. Το 1969 χτίστηκε εκκλησία Απόστολος Παύλος στον Πολιχνίτο και το 1998 παρεκκλήσι στην Επάνω Σκάλα στη Μυτιλήνη.

Μπορεί λοιπόν τα ιστορικά γεγονότα να μη συνηγορούν με την άποψη ότι ο Χριστιανισμός διαδόθηκε στη Λέσβο από τον Απόστολο Παύλο και πολύ περισσότερο να μη συμφωνούν με την παράδοση ότι ο Απόστολος

αποβιβάστηκε στον κάμπο των Βασιλικών. Όμως οι θρύλοι και οι παραδόσεις κρύβουν μέσα τους τόση νοσταλγία, γοητεία κι ομορφιά. Γιατί να τους αρνηθούμε ;

Σημειώσεις :

- 1. Άσσος :** Πόλη της Τρωάδας, στη βόρεια ακτή του Αδραμυττινού κόλπου. Οι πρώτοι Έλληνες που κατοίκησαν εκεί ήσαν άποικοι από τη Μήθυμνα της Λέσβου πριν το 650 π.Χ.. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους η Άσσος ήταν μια από τις σπουδαιότερες πόλεις απέναντι από το νησί της Λέσβου. Στην Άσσο ο Παύλος συναντήθηκε με τον Ευαγγελιστή Λουκά κατά την τρίτη αποστολική του πορεία και πήγε μαζί του στη Μυτιλήνη. Κατά μία άποψη το όνομα της σημερινής Αγιάσου της Λέσβου παράγεται από τις λέξεις Αγία + Άσσος.
- 2. Μέσσα :** Στον δρόμο από την Αχλαδερή προς την Καλλονή λίγα χιλιόμετρα πριν την Αγία Παρασκευή βρίσκεται ο αρχαίος ναός των Μέσσων (του 3ου αιώνα π. Χ.). Ο ναός ήταν το Κέντρο λατρείας της **Αιολικής Τριάδας** (Δίας - Ήρα - Διόνυσος) , ιδρύθηκε από τους Αιολείς όταν πρωτοεγκαταστάθηκαν στη Λέσβο και αποτέλεσε το κεντρικό ομοσπονδιακό ιερό τους. Μετά την εξάπλωση του Χριστιανισμού ιδρύθηκε στο ανατολικό τμήμα του εκκλησία ρυθμού βασιλικής, που τη διαδέχθηκε στα βυζαντινά χρόνια μικρό εκκλησάκι αφιερωμένο στον Ταξιάρχη. Σε μικρή απόσταση από το Ιερό των Μέσσων βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Πύρρας .